Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

4. veebruar 2016*

Teenuste osutamise vabadus — ELTL artikkel 56 — Hasartmängud — Spordikihlvedude riiklik monopol — Ametiasutuse eelnev luba — Eraettevõtjate välistamine — Kihlveopanuste vastuvõtmine teises liikmesriigis asuva ettevõtja arvel — Kriminaalkaristused — Liidu õigusega vastuolus olev liikmesriigi õigusnorm — Kõrvaldamine — Üleminek korrale, kus eraettevõtjatele antavate kontsessioonide arv on piiratud — Läbipaistvuse ja erapooletuse põhimõte — Direktiiv 98/34/EÜ — Artikkel 8 — Tehnilised eeskirjad — Teenuseid puudutavad eeskirjad — Teatamiskohustus

Kohtuasjas C-336/14,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Amtsgericht Sonthofeni (Sonthofeni esimese astme kohus, Saksamaa) 7. mai 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 11. juulil 2014, kriminaalasjas, milles süüdistatav on

Sebat Ince,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: Euroopa Kohtu asepresident A. Tizzano esimese koja presidendi ülesannetes, kohtunikud A. Borg Barthet, E. Levits, M. Berger ja S. Rodin (ettekandja),

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: ametnik M. Aleksejev,

arvestades kirjalikus menetluses ja 10. juuni 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Sebat Ince, esindajad: *Rechtsanwalt* M. Arendts, *Rechtsanwalt* R. Karpenstein ja *Rechtsanwalt* R. Reichert,

— Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja J. Möller,

— Belgia valitsus, esindajad: *advocaat* P. Vlaemminck, *advocaat* B. Van Vooren, ja *advocaat* R. Verbeke, ning M. Jacobs, L. Van den Broeck ja J. Van Holm,

— Kreeka valitsus, esindajad: E.-M. Mamouna ja M. Tassopoulou,

— Euroopa Komisjon, esindajad: G. Braun ja H. Tserepa-Lacombe,

olles 22. oktoobri 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada ELTL artiklit 56 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiivi 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (EÜT L 204, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiviga 98/48/EÜ (EÜT L 217, lk 18; ELT eriväljaanne 13/21, lk 8; edaspidi „direktiiv 98/34“) artiklit 8.

2 Taotlus on esitatud üheks menetluseks liidetud kahe kriminaalasja raames, milles S. Incet süüdistatakse selles, et ta vahendas ilma pädeva ametiasutuse loata Baieri liidumaa territooriumil spordikihlvedusid.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 98/34 põhjendused 5–7 on sõnastatud järgmiselt:

„(5) on oluline, et komisjon saaks vajaliku teabe oma käsutusse enne tehnika kohta käivate sätete vastuvõtmist; seepärast peavad liikmesriigid, kellelt vastavalt asutamislepingu artiklile 5 nõutakse komisjoni abistamist tema ülesande täitmisel, teatama komisjonile oma projektidest tehniliste eeskirjade valdkonnas;

(6) kõiki liikmesriike tuleb samuti teavitada ükskõik missuguse liikmesriigi kavandatavatest tehnilistest eeskirjadest;

(7) siseturu eesmärk on luua ettevõtjate konkurentsivõimet soosiv keskkond; laialdasem teavitamine on üks võimalus, kuidas aidata ettevõtjatel paremini selle turu eeliseid kasutada; seetõttu on vaja ette näha võimalus, et ettevõtjad saaksid teatatud eelnõude pealkirjade korrapärase avaldamise ja nende eelnõude salastatuse sätete alusel hinnata teiste liikmesriikide esitatud siseriiklike tehniliste eeskirjade toimet“.

4 Selle direktiivi artiklis 1 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. *toode* – iga tööstuslikult valmistatud toode ja põllumajandustoode, ka kalatoode;

2. *teenus* – infoühiskonna iga teenus ehk kõik vahemaa tagant elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel ning tavaliselt tasu eest osutatavad teenused;

[...]

3. *tehniline spetsifikatsioon* – dokumendis sisalduv spetsifikatsioon, millega nähakse ette toote nõutavad omadused, nagu kvaliteet, kasutusotstarve, ohutus või mõõtmed, sealhulgas nõuded toote müüginimetuse, terminite, tunnuste, kontrollimise ja kontrollimeetodite, pakendamise, märgistamise või etikettimise ning vastavushindamismenetluse kohta.

[...]

4) *muud nõuded* – nõuded, mis ei ole tehniline spetsifikatsioon ja mis esitatakse tootele eelkõige tarbijate või keskkonna kaitsmise eesmärgil ning mis mõjutavad tema elutsüklit pärast turuleviimist, nagu kasutamise, ringlussevõtu, taaskasutamise või kõrvaldamise tingimused, kui need võivad oluliselt mõjutada toote koostist, olemust või turustamist;

5) *teenuseid puudutav eeskiri* – üldist laadi nõuded, mis puudutavad teenuste pakkumisele juurdepääsu ja nende pakkumist punkti 2 tähenduses, eelkõige aga teenusepakkujat, teenuseid ja teenuste tarbijat puudutavad sätted, välja arvatud sätted, mis ei puuduta otseselt nimetatud punktis määratletud teenuseid.

[...]

11) *tehnilised eeskirjad* – tehnilised spetsifikatsioonid ja muud nõuded või teenuseid puudutavad eeskirjad, sealhulgas vastavad haldusnormid, mille järgimine turustamisel, teenuste pakkumisel, teenusepakkuja asutamisel või teenuste kasutamisel liikmesriigis või selle põhiosas on *de jure* või *de facto* kohustuslik, samuti liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis keelavad toote valmistamise, impordi, turustamise, kasutamise või keelavad teenuste pakkumise või kasutamise või teenusepakkuja asutamise, välja arvatud need normid, mis on sätestatud artiklis 10.

[...]“

5 Direktiivi artikli 8 lõikes 1 on sätestatud:

„Piiramata artikli 10 kohaldamist, edastavad liikmesriigid viivitamata komisjonile kõik tehniliste eeskirjade eelnõud, välja arvatud siis, kui tegemist on rahvusvahelise või Euroopa standardi täieliku teksti ülevõtmisega, mille puhul piisab teatest vastava standardi kohta; nad teatavad komisjonile ka põhjused, miks selliste tehniliste eeskirjade jõustamine oli vajalik, kui neid põhjusi ei ole eelnõus juba selgitatud.

Vajaduse korral edastavad liikmesriigid samaaegselt oluliselt ja otseselt asjaga seotud põhiliste õigusnormide tekstid, kui see on vajalik tehniliste eeskirjade eelnõu mõju hindamiseks ja kui seda ei ole varem edastatud.

Liikmesriigid edastavad eelnõu eespool nimetatud tingimustel uuesti, kui nad teevad sellesse muudatusi, mis oluliselt muudavad eelnõu reguleerimisala, lühendavad algselt planeeritud rakendamise ajakava, lisavad spetsifikatsioone või nõudeid või teevad viimati nimetatuid rangemaks.

[...]“

Saksamaa õigus

Föderaalõigus

6 Karistusseadustiku (Strafgesetzbuch) §-s 284 on sätestatud:

„(1) Isikut, kes ilma ametiasutuse loata korraldab või pakub avalikult hasartmänge või võimaldab kasutada selleks vajalikke seadmeid, karistatakse kuni kaheaastase vangistuse või rahatrahviga.

[...]

(3) Isikut, kes tegutseb lõikes 1 nimetatud juhtudel

1. kutsetegevuse raames või

2. sellise kuritegeliku ühenduse liikmena, mille eesmärk on selliste süütegude jätkuv toimepanemine,

karistatakse vangistusega kolmest kuust kuni viie aastani.

[...]“

Hasartmängude korraldamise kokkulepe

7 Saksamaal loteriide korraldamise liidumaade kokkuleppega (Staatsvertrag zum Lotteriewesen in Deutschland, edaspidi „LottStV“), mis jõustus 1. juulil 2004, kehtestasid liidumaad hasartmängude korraldamist, läbiviimist ja ärieesmärgil vahendamist (välja arvatud kasiinode osas) reguleeriva ühtse raamistiku.

8 Bundesverfassungsgericht (Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohus) leidis 28. märtsi 2006. aasta kohtuotsuses seoses õigusnormidega, millega tagatakse LottStV ülevõtmine Baieri liidumaal, et sellel liidumaal asuv spordikihlvedude riiklik monopol rikub põhiseaduse (Grundgesetz) artikli 12 lõiget 1, mis tagab kutsevabaduse. Nimetatud kohus leidis muu hulgas, et välistades kihlvedude korraldamise eraõiguslike ettevõtjate poolt, ilma et samas oleks kehtestatud õiguslikku raamistikku, mis oleks sobiv vormiliselt ja sisuliselt ning nii õiguslikult kui ka faktiliselt tagama, et mängukire vähendamise ja mängusõltuvuse vastu võitlemise eesmärgid oleks tõhusalt järgitud, riivab nimetatud monopol tagatud kutsevabadust ebaproportsionaalselt.

9 1. jaanuaril 2008 jõustunud hasartmänge puudutava liidumaade kokkuleppega (Staatsvertrag zum Glückspielwesen, edaspidi „GlüStV“) kehtestati uus ühtne raamistik hasartmängude korraldamiseks, läbiviimiseks ja vahendamiseks, et täita Bundesverfassungsgerichti (Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohus) 28. märtsi 2006. aasta otsuses esitatud nõuded. Komisjonile edastati GlüStV eelnõu etapis vastavalt direktiivi 98/34 artikli 8 lõikele 1.

10 GlüStV § 1 sõnastuse kohaselt olid selle eesmärgid järgmised:

„(1) takistada hasartmängu- ja kihlveosõltuvuse tekkimist ja luua tingimused tõhusaks võitlemiseks sõltuvusega;

(2) piirata hasartmängude pakkumist ning organiseeritult ja kontrollitult suunata elanikkonna mängukirge, takistades eelkõige keelatud hasartmängude kasutuselevõttu;

(3) tagada alaealiste ja mängijate kaitse;

(4) kindlustada hasartmängude nõuetekohane korraldus ja mängijate kaitse pettuste vastu ning ennetada hasartmängudega seotud ja sellega kaasnevat kuritegevust.“

11 Kokkuleppe §-s 4 oli sätestatud:

„(1) Avalike hasartmängude korraldamine või vahendamine toimub ainult liidumaa pädeva asutuse loal. Ilma loata on hasartmängude korraldamine ja vahendamine keelatud (ebaseaduslik hasartmäng).

(2) Loa andmisest keeldutakse, kui hasartmängude korraldamine või vahendamine on vastuolus lõike 1 eesmärkidega. Luba ei anta käesoleva kokkuleppe tähenduses ebaseaduslike hasartmängude vahendamiseks. Loa saamine ei ole vaieldamatu õigus.

[...]

(4) Avalike hasartmängude korraldamine ja vahendamine internetis on keelatud.“

12 Vastavalt nimetatud kokkuleppe § 5 lõikele 3:

„Keelatud on avalike hasartmängude reklaamimine […] televisioonis, internetis ja sidevahendite kaudu“.

13 Sama kokkuleppe § 10 oli sõnastatud järgmiselt:

„(1) Paragrahvis 1 loetletud eesmärkide saavutamiseks on liidumaadel seadusest tulenev kohustus tagada piisav hasartmängude pakkumine. Neid abistab tehniline komitee, mis koosneb hasartmängusõltuvuse vastasele võitlusele spetsialiseerunud ekspertidest.

(2) Seaduse alusel võivad liidumaad seda ülesannet täita kas ise või avalik-õiguslike juriidiliste isikute või eraõiguslike ühingute kaudu, milles avalik-õiguslikel juriidilistel isikutel on otsene või kaudne kontrolli andev osalus.

[...]

(5) Lõikes 2 nimetamata isikutele antakse luba ainult loteriide ja mängude korraldamiseks vastavalt kolmandale jaotisele.“

14 GlüStV § 21 lõige 2 keelas muu hulgas aktiivse spordikihlvedude korraldamise ja vahendamise või niisuguste kihlvedude reklaami sidumise spordisündmuste raadio- ja teleülekannetega.

15 Kõnealuse kokkuleppe § 25 lõikes 6 olid sätestatud tingimused, mille korral oli liidumaadel erandina sama kokkuleppe § 4 lõikest 4 võimalus lubada loteriide korraldamist ja vahendamist internetis.

16 Sama kokkuleppe § 28 lõikes 1 oli ette nähtud liidumaade võimalus pikendada kokkuleppe kehtivusaega üle selle lõpptähtaja 31. detsember 2011. Liidumaad seda võimalust ei kasutanud. Sellegipoolest võitsid kõik liidumaad peale Schleswig-Holsteini vastu sätted, mis nägid ette, et GlüStV kehtivusaja möödumisel jätkatakse selle kohaldamist liidumaa õigusaktina, kuni liidumaad sõlmivad uue kokkuleppe. Baieri liidumaal sisaldus sellekohane säte Baieri liidumaa 20. detsembri 2007. aasta seaduse Saksamaal hasartmängude korraldamise liidumaade kokkuleppe rakendamise kohta (Bayerisches Gesetz zur Ausführung des Staatsvertrages zum Glücksspielwesen in Deutschland; *GVBl* S. 922, BayRS 2187-3-I; edaspidi „GlüStV rakendusseadus“) § 10 lõikes 2. Seda seadust ega teiste liidumaade vastu võetud samaväärseid sätteid ei edastatud direktiivi 98/34 artikli 8 lõike 1 alusel eelnõu etapis komisjonile.

Hasartmängude korraldamise kokkuleppe muutmise kokkulepe

17 Liidumaade kokkulepe, millega muudeti hasartmängude korraldamise kokkulepet (Glücksspieländerungsstaatsvertrag, edaspidi „GlüÄndStV“), jõustus Baieri liidumaal 1. juulil 2012.

18 GlüÄndStV § 1 ja § 4 on sisuliselt identsed GlüStV §-ga 1 ja §-ga 4.

19 GlüÄndStV §-s 10 on sätestatud:

„(1) Paragrahvis 1 loetletud eesmärkide saavutamiseks on liidumaadel seadusest tulenev kohustus tagada piisav hasartmängude pakkumine. Neid abistab tehniline komitee. See koosneb isikutest, kellel §-s 1 nimetatud eesmärke arvestades on vastav teaduslik või praktiline kogemus.

(2) Seaduse alusel võivad liidumaad seda ülesannet täita kas ise või avalik-õiguslike asutuste kaudu, mida haldavad kõik GlüÄndStV sõlminud liidumaad ühiselt, või avalik-õiguslike juriidiliste isikute või eraõiguslike ühingute kaudu, milles avalik-õiguslikel juriidilistel isikutel on otsene või kaudne kontrolli andev osalus.

[...]

(6) Lõigetes 2 ja 3 nimetamata isikutele antakse luba ainult loteriide ja mängude korraldamiseks vastavalt kolmanda jaotise sätetele.“

20 GlüÄndStV §-s 10a „Eksperimenteerimisklausel spordikihlvedude kohta“ on ette nähtud:

„(1) Paragrahvis 1 loetletud eesmärkide saavutamiseks ja eelkõige hindamise käigus tuvastatud musta turu vastu võitlemiseks ei kohaldata § 10 lõiget 6 spordikihlvedude korraldamisele seitsme aasta jooksul pärast GlüÄndStV jõustumist.

(2) Sel ajal võib spordikihlvedusid korraldada ainult kontsessiooni alusel (§-d 4a–4e).

(3) Maksimaalne kontsessioonide arv on 20.

(4) Vastavalt § 4c lõikele 2 sätestatud materiaalõiguslikele ja täiendavatele sätetele annab kontsessioon kontsessionäärile erandina § 4 lõikes 4 sätestatud keelust õiguse korraldada ja vahendada spordikihlvedusid internetis. Paragrahvi 4 lõikeid 5 ja 6 kohaldatakse analoogia alusel. Kontsessiooni kehtivusala on piiratud Saksamaa Liitvabariigi ja nende liikmesriikide territooriumiga, kes nõustuvad Saksamaal väljastatud tegevusloa kehtivusega nende territooriumil.

(5) Paragrahvis 1 loetletud eesmärkide saavutamiseks piiravad liidumaad kihlvedusid vahendavate ettevõtjate arvu. Spordikihlvedude vahendamine nende asutuste poolt eeldab § 4 lõike 1 esimeses lauses nimetatud tegevusloa olemasolu. § 29 lõike 2 teist lauset kohaldatakse analoogia alusel.“

21 GlüÄndStV § 29 võimaldab spordikihlvedude korraldamise luba omavatel avalik-õiguslikel ettevõtjatel ning nende vahendajatel jätkata niisuguste kihvedude pakkumist ühe aasta jooksul alates esimese kontsessiooni väljastamisest, ilma et neil endil kontsessiooni oleks.

22 GlüÄndStV §-d 4a–4e käsitlevad kontsessioonide korda. Täpsemalt on selle kokkuleppe § 4a lõikes 4 ette nähtud kontsessiooni andmise tingimused ja muu hulgas nõutud, et tõendatud oleks hasartmängude korraldamiseks vajalike vahendite seaduslik päritolu. Kokkuleppe §-s 4b on sätestatud kontsessioonide andmise menetlus. Nimetatud paragrahvi lõikes 5 on muu hulgas loetletud kriteeriumid, mis võimaldavad kontsessiooni andmisel teha valiku mitme sobiliku kandidaadi vahel.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab tegema otsuse kahes ühte menetlusse liidetud kriminaalasjas, milles Kempteni riigiprokurör (Staatsanwaltschaft Kempten, Baieri liidumaa) süüdistab Türgi kodakondsust omavat ja Saksamaal elavat S. Incet karistusseadustiku § 284 alusel.

24 Kempteni riigiprokurör süüdistab S. Incet selles, et ta vahendas Baieri liidumaal asuvasse spordibaari paigaldatud totalisaatori kaudu spordikihlvedusid, omamata selleks liidumaa väljastatud tegevusluba. Süüdistuse kohaselt võttis S. Ince kihlvedusid vastu Austrias asuva äriühingu arvel, kellel oli Austrias tegevusluba spordikihvedude korraldamiseks. Selliste kihlvedude korraldamiseks Saksamaal nimetatud äriühingul aga luba ei olnud.

25 S. Ince vastu esitatud süüdistus ühes kriminaalasjas puudutab ajavahemikku 11. kuni 12. jaanuar 2012 ja teises kriminaalasjas ajavahemikku 13. aprill kuni 7. november 2012. Need menetlused erinevad sisuliselt ainult õigusnormide poolest, mis süüdistuse aluseks olevate faktiliste asjaolude asetleidmise ajal Saksamaal kehtisid.

26 Esimese süüdistuse puhul ning teise süüdistuse puhul ajavahemikul 13. aprillist kuni 30. juunini 2012 kuulusid süükspandavad faktilised asjaolud GlüStV rakendusseaduse kohaldamisalasse, kuivõrd nimetatud seaduses oli ette nähtud, et GlüStV kehtivusaja lõppemisel kohaldatakse selle norme Baieri liidumaal liidumaa seadusena. Nimetatud kokkulepe kehtestas spordikihlvedude korraldamisel ja sõlmimisel riigi monopoli esiteks keelates § 4 lõikes 1 spordikihlvedude korraldamise ja vahendamise ilma Baieri liidumaa pädeva asutuse väljastatud tegevusloata ja teiseks välistades § 10 lõikes 5 niisuguste tegevuslubade väljastamise eraettevõtjatele.

27 Euroopa Kohus otsustas kohtuotsustes Stoß jt (C-316/07, C-358/07–C-360/07, C-409/07 ja C-410/07, EU:C:2010:504) ning Carmen Media Group (C-46/08, EU:C:2010:505), et Saksamaa kohtud said õiguspäraselt leida, et LottStV ja GlüStV-ga kehtestatud monopol ei olnud sobiv, et ühtselt ja süstemaatiliselt tagada hasartmängudega seotud liigsele kulutamisele õhutamise ennetamise ja mängusõltuvuse vastu võitlemise eesmärgi saavutamine, millele Saksamaa valitsus viitas, kuna riiklike monopolide omanikud tegid jõulisi reklaamikampaaniaid ja pädevad ametiasutused viljelesid poliitikat, mille eesmärk oli pigem julgustada mängima teatavaid monopoli alla mittekuuluvaid hasartmänge, mis põhjustasid eriti suurt sõltuvuse tekkimise ohtu.

28 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kõik Saksamaa kohtud, kellel on tulnud pärast nimetatud Euroopa Kohtu otsuseid otsustada, kas spordikihlvedude riiklik monopol oli kooskõlas liidu õigusega, on järeldanud, et see ei olnud nii. Sellele vaatamata lahknevad nimetatud kohtute arvamused küsimuses, millised tagajärjed kõnealuse monopoli õigusvastasusel peaks olema.

29 Ühest küljest on mõni Saksamaa kohus, sealhulgas kõrgemad halduskohtud leidnud nagu teatavad haldusasutusedki, et liidu õigusega on vastuolus ainult GlüStV § 10 lõige 5, mis nägi ette eraõiguslike ettevõtjate välistamise, samas kui sama kokkuleppe § 4 lõikes 1 ette nähtud tegevusloa saamise kohustus oli nende hinnangul liidu õigusega põhimõtteliselt kooskõlas. Seetõttu jätsid need kohtud liidu õiguse esimuse põhimõtte alusel kohaldamata sätte, mis nägi ette eraettevõtjate välistamise. Nad asusid niisiis seisukohale, et niisugustele ettevõtjatele tuli kohaldada GlüStV-s ja liidumaade rakendusseadustes ette nähtud materiaalõiguslikke tingimusi, mis kehtisid tegevuslubade andmisel avalik-õiguslikele ettevõtjatele. Nii leidsid nimetatud kohtud, et seda, kas eraettevõtja saab kunstlikus loamenetluses omandada tegevusloa tingimustel, mis on ette nähtud riikliku monopoli omajate ja nende vahendajate jaoks (edaspidi „kunstlik loamenetlus“), tuleb hinnata juhtumipõhiselt.

30 Bundesverwaltungsgericht (föderaalne halduskohus) kinnitas ja hiljem täiendas kohtuotsustest Stoß jt (C-316/07, C-358/07–C-360/07, C-409/07 ja C-410/07, EU:C:2010:504) ning Carmen Media Group (C-46/08, EU:C:2010:505) tulenevat kohtupraktikat 16. mail 2013 tehtud mitme kohtuotsusega, lubades preventiivselt keelata spordikihlvedude korraldamise ja vahendamise eraettevõtjate poolt, kellel ei ole Saksamaal väljastatud tegevusluba, kuni pädevad ametiasutused selgitavad välja selle ettevõtja sobivuse tegevusloa saamiseks, eeldusel et ei ole ilmne, et täidetud on avalik-õiguslike ettevõtjate suhtes kehtivad tegevusloa andmise tingimused, välja arvatud potentsiaalselt õigusvastased monopoolset korda käsitlevad tingimused.

31 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et kunstlikus loamenetluses ei ole ükski eraettevõtja saanud tegevusluba spordikihlvedude korraldamiseks või vahendamiseks Saksamaal.

32 Teisest küljest on teised Saksamaa kohtud leidnud, et kuivõrd liidu õiguse rikkumine tuleneb GlüStV-s ja liidumaade rakendusseadustes ette nähtud tegevusloa andmise kohustuse ja eraettevõtjate välistamise koosmõjust, siis ei piisa õigusvastasuse kõrvaldamiseks pelgalt selle erandi kohaldamata jätmisest ja kunstliku loamenetlusega asendamisest. Niisuguse lähenemisviisi põhjendamiseks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et GlüStV-s ja liidumaade rakendusseadustes on tegevusloa andmise menetlus ja kriteeriumid kehtestatud ainult spordikihlvedusid korraldavaid avalik-õiguslikke ettevõtjaid ja nende vahendajaid silmas pidades.

33 Teise süüdistuse aluseks olevatele faktilistele asjaoludele, mis leidsid aset ajavahemikul 1. juulist kuni 7. novembrini 2012, oli kohaldatav GlüÄndStV. Selle kokkuleppe §-s 10 kehtestatud eksperimenteerimisklausel spordikihlvedude kohta peatas kuni 30. juunini 2019 keelu väljastada sama kokkuleppe § 10 lõike 6 alusel eraettevõtjatele tegevuslube hasartmängude korraldamiseks osas, mis puudutab spordikihlvedusid. Eraettevõtjad võivad niisiis teoreetiliselt niisuguse tegevusloa omandada, olles eelnevalt saanud kontsessiooni spordikihlvedude korraldamiseks.

34 Uue korra kohaselt on spordikihlvedude korraldaja ülesanne niisugune kontsessioon omandada. Kui mängukorraldaja on kontsessiooni saanud, on tema vahendajatel võimalik omandada tegevusluba kihlveopanuste vastuvõtmiseks korraldaja arvel. Mainitud §-s 10a on ette nähtud, et avalik-õiguslikele või eraõiguslikele ettevõtjatele antakse kogu Saksamaa territooriumil tsentraliseeritult korraldatud menetluses maksimaalselt 20 kontsessiooni. GlüÄndStV §-s 29 on siiski ette nähtud, et kontsessiooni omamise kohustus kehtib ainult juba tegutsevate mängukorraldajate suhtes ja vahendajate suhtes hakkab see kehtima aasta pärast esimese kontsessiooni andmist.

35 Kontsessiooni andjaks olev ametiasutus avaldas 8. augustil 2012 Euroopa Liidu Teatajas hanketeate 20 spordikihlvedude korraldamise kontsessiooni andmiseks.

36 Kõigepealt korraldati eelvaliku etapp, et kõrvaldada kandidaadid, kes ei vasta kontsessiooni saamise miinimumtingimustele. Selle järgnes läbirääkimiste etapp, mille käigus paluti esimeses etapis välja valitud kandidaatidel esitada kontsessiooni andjaks olevale ametiasutusele oma projektid. Teise etapi lõpul tehti võrdlev valik rea kriteeriumide põhjal.

37 Mõni eraettevõtja väljendas kahtlust selle menetluse läbipaistvuse ja erapooletuse suhtes.

38 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et eelotsusetaotluse esitamise kuupäeval ei ole GlüÄndStV § 10a alusel veel ühtegi kontsessiooni antud. Saksamaa valitsus märgib oma kirjalikes seisukohtades, et olgugi et valikumenetluses valiti välja 20 kandidaati, peatati kontsessioonide andmine kohtumäärustega, mis tehti teatavate menetlusest kõrvaldatud kandidaatide esitatud esialgse õiguskaitse rakendamise taotluste alusel. 10. juunil 2015 toimunud kohtuistungil täpsustas Saksamaa valitsus, et selleks kuupäevaks ei olnud kontsessioone siseriiklikes kohtumenetlustes toimuva tõttu ikka veel antud.

39 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et S. Incele karistusseadustiku § 284 alusel süüks pandava süüteo koosseisu objektiivsed tunnused on täidetud, kuna ta tegeles spordikihlvedude vahendamisega, omamata selleks tegevusluba. Nimetatud kohus kahtleb siiski, kas see tegevus on liidu õigust arvestades karistatav.

40 Neil asjaoludel otsustas Amtsgericht Sonthofen (Sonthofeni esimese astme kohus, Saksamaa) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„[I. Esimese süüdistuse kohta (2012. aasta jaanuar) ja teise süüdistuse kohta (kuni 2012. aasta juuni lõpuni):]

1. a) Kas ELTL artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et õiguskaitseasutused ei või määrata karistust selle eest, kui ilma Saksamaal väljastatud loata vahendatakse spordikihlvedusid liidu teistes liikmesriikides väljastatud litsentsi omavatele kihlveokorraldajatele, kui vahendamine eeldab, et korraldajal oleks ka Saksamaal väljastatud luba, kuid siseriiklikel asutustel on liidu õigusega vastuolus oleva õigusliku olukorra tõttu (edaspidi „spordikihlvedude korraldamise monopol“) keelatud anda luba eraõiguslikele korraldajatele?

b) Kas esimese küsimuse punktile a tuleb vastata teisiti, kui ühel Saksamaa 15 liidumaast, kes on ühiselt kehtestanud riikliku spordikihlvedude monopoli ja käitavad seda ühiselt, väidavad riigiasutused loa väljastamisest keeldumise menetluses või kriminaalmenetluses, et seadusest tulenev keeld anda luba eraõiguslikele korraldajatele ei ole juhul, kui esitatakse taotlus kihlvedude korraldamise või vahendamise loa saamiseks, sellel liidumaal kohaldatav?

c) Kas liidu õiguse põhimõtteid, muu hulgas teenuste osutamise vabadust, ja Euroopa Kohtu otsust Stanleybet International jt (C-186/11 ja C-209/11, EU:C:2013:33) tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus alaline ja „ennetavana“ käsitatud keeld vahendada piiriüleselt spordikihlvedusid või määrata selle eest karistusi, kui selle põhjenduseks märgitakse, et loa väljastamisest keeldunud asutusele ei olnud otsuse tegemise ajal „ilmselgelt, see tähendab ilma täiendava uurimiseta“ arusaadav, et vahendustegevus vastab kõigile loa andmise sisulistele tingimustele (välja arvatud riiklik monopol)?

2. Kas direktiivi 98/34 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus karistuse määramine selle eest, kui ilma Saksamaal väljastatud loata vahendatakse totalisaatori kaudu spordikihlvedusid teises liikmesriigis väljastatud litsentsi omavale kihlveokorraldajale, kui riiklik sekkumine põhineb üheainsa liidumaa seadusel, millest ei ole Euroopa Komisjonile teatatud ja mis käsitleb liidumaade kokkulepet hasartmängude valdkonnas [GlüStV], mis on vahepeal kehtetuks tunnistatud?

[II. Teise süüdistuse kohta alates 2012. aasta juulist:]

3. Kas ELTL artiklit 56 ja liidu õiguses ette nähtud läbipaistvuse nõuet, võrdse kohtlemise põhimõtet ja sooduskohtlemise keeldu tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus karistuse määramine selle eest, et ilma Saksamaal väljastatud loata vahendatakse spordikihlvedusid [liidu] teises liikmesriigis väljastatud litsentsi omavale kihlveokorraldajale, juhul kui on kohaldatav „eksperimenteerimisklauslit spordikihlvedude kohta“ sisaldav üheksaks aastaks kehtestatud [GlüÄndStV], mis näeb seitsmeks aastaks ette teoreetilise võimaluse anda maksimaalselt 20 kontsessiooni ka eraõiguslikele kihlveokorraldajatele, millel on legaliseeriv mõju kõigile Saksamaa liidumaadele kui vajalik eeltingimus vahendusloa saamiseks, kui:

a) kontsessiooni andmise menetlust korraldas ja seoses sellega toimunud õigusvaidlustes osales kontsessioone andev asutus koos advokaadibürooga, kes on enamikku liidumaadest ja nende loteriiettevõtjaid seoses liidu õigusega vastuolus oleva spordikihlvedude monopoliga korrapäraselt nõustanud ja esindanud neid siseriiklikes kohtutes eraõiguslike kihlveokorraldajate vastu ja kellele oli tehtud ülesandeks esindada riigiasutusi eelotsusemenetlustes kohtuasjades Stoß jt (liidetud kohtuasjad C-316/07, C-358/07, C-359/07, C-360/07, C-409/07 ja C-410/07, EU:C:2010:504), Carmen Media Group (C-46/08, EU:C:2010:505) ja Winner Wetten (C-409/06, EU:C:2010:503);

b) Euroopa Liidu Teatajas 8. augustil 2012 avaldatud kontsessioonimenetluse algatamise teadaandest ei nähtunud detaile miinimumnõuete kohta, mida edaspidi nõutakse esitatavate programmide, selgituste ja tõendite sisu kohta ning maksimaalselt 20 kontsessionääri valiku suhtes, vaid pigem esitati detailid alles pärast taotluste esitamise tähtpäeva nn teabekirjas ja arvukates muudes dokumentides ainult taotlejatele, kes olid pääsenud kontsessioonimenetluse „teise vooru“;

c) kontsessioone andev asutus kutsus kaheksa kuud pärast menetluse algust erinevalt kontsessioonimenetluse väljakuulutamisel esitatud teabest ainult 14 kontsessioonitaotlejat esitlema isiklikult oma sotsiaal- ja turvameetmete programmi, kuna need taotlejad vastasid kõigile kontsessiooni saamise miinimumnõuetele, 15 kuud pärast menetluse algust teatas kontsessioone andevasutus aga, et ükski taotleja ei tõendanud „kontrollitaval kujul“ oma vastavust miinimumnõuetele;

d) avalik-õiguslike loteriiettevõtjate ühendusest koosnev riigi kontrolli all olev kontsessioonitaotleja [...] kuulub nende 14 taotleja hulka, kes kutsuti oma programmi esitlemiseks kontsessioone andvasse asutusse, kuid kes tõenäoliselt ei ole oma tugeva seotuse tõttu spordiürituste korraldajatega kontsessiooni saamiseks kõlblik, kuna õiguslik olukord [...] nõuab, et aktiivne sporditegevus ja seda korraldavad ühendused oleksid rangelt lahus spordikihlvedude korraldamisest ja vahendamisest;

e) kontsessiooni saamiseks on muu hulgas nõutav „kavandatud spordikihlvedude korraldamiseks vajalike vahendite õiguspärase päritolu“ tõendamine;

f) kontsessioone andev asutus ja hasartmängude korraldamise lubade väljastamise üle otsustav kolleegium [(„Glücksspielkollegium“)], mis koosneb liidumaade esindajatest, jätavad kasutamata võimaluse väljastada kontsessioone eraõiguslikele kihlveokorraldajatele, samal ajal kui avalik-õiguslikud loteriiettevõtjad korraldavad ühe aasta jooksul pärast võimalikku kontsessiooniandmist spordikihlvedusid, loteriisid ja muid hasartmänge ilma loata ja võivad neid turustada kogu Saksamaa territooriumi katva kihlveopanuste vastuvõtmisega tegelevate kontorite võrgustike kaudu?“

Euroopa Kohtu hinnang

Euroopa Kohtu pädevus

41 Belgia valitsus väidab sisuliselt, et Euroopa Kohus ei ole pädev esitatud eelotsuse küsimustele vastama, kuna põhikohtuasjas vaidluse all olev olukord ei kuulu teenuste osutamise vabaduse kohaldamisalasse, kuivõrd ELTL artikli 56 sõnastust arvestades kehtib nimetatud vabadus ainult liikmesriikide kodanike suhtes, jättes välja kolmandate riikide kodanikud nagu S. Ince.

42 Sellega seoses tuleb tõdeda, et kuna S. Ince võttis spordikihlveopanuseid vastu Austrias asuva äriühingu arvel, siis on põhikohtuasjas käsitletava olukorra puhul selle äriühingu jaoks tegemist teenuste osutamise vabadusega, mis on tagatud ELTL artikliga 56.

43 Kui liikmesriigis asuv äriühing tegeleb teises liikmesriigis asuva ettevõtja vahendusel kihlveopanuste vastuvõtmisega, kuuluvad selle ettevõtja tegevusele kehtestatud piirangud teenuste osutamise vabaduse kohaldamisalasse (vt analoogia alusel kohtuotsus Gambelli jt, C-243/01, EU:C:2003:597, punkt 46).

44 Seega on Euroopa Kohus pädev eelotsuse küsimustele vastama.

Esimene küsimus

Vastuvõetavus

45 Saksamaa valitsus leiab, et esimese küsimuse punkt a on vastuvõetamatu, sest see on hüpoteetiline, kuna arvestades Baieri liidumaa teatavate haldusasutuste ja kohtute praktikat kohaldada eraettevõtjatele „kunstlikult“ tegevusloa andmise tingimusi, mis on ette nähtud riiklikust monopolist – mis on kohtu otsusega tunnistatud liidu õigusega vastuolus olevaks – tulenevate ainuõiguste omajate väljavalimiseks, on see monopol tegelikult kaotatud.

46 Selle argumendiga ei saa nõustuda, kuna kirjeldatud praktika kooskõla ELTL artikliga 56 ongi esimese küsimuse teise ja kolmanda osa ese. Seega on Euroopa Kohtu vastus selle küsimuse esimesele osale põhikohtuasja vaidluse lahendamiseks vajalik, kui Euroopa Kohus peaks selle küsimuse teisele ja kolmandale osale vastates leidma, et kõnealune praktika ei võimalda tagada, et GlüStV-st ja selle

piirkondlike rakendusseaduste sätetest tulenev riikliku monopoli kord, mille liikmesriigi kohtud on enda poolt tuvastatu põhjal tunnistanud liidu õigusega vastuolus olevaks, oleks liidu õigusega kooskõlas.

47 Kreeka valitsus leiab ka, et esimese küsimuse punktid b ja c ei ole vastuvõetavad, kuna need on hüpoteetilised, sest Saksamaa ametiasutustel ei ole olnud võimalust uurida S. Ince sobivust spordikihlvedude korraldamise või vahendamise loa saamiseks.

48 Siinkohal tuleb meelde tuletada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei või liikmesriik kohaldada halduslikku formaalsuse täitmatajätmise eest kriminaalkaristust, kui asjaomane liikmesriik on keeldunud selle formaalsuse täitmisest või muutnud selle võimatuks liidu õigust rikkudes. Kuna esimese eelotsuse küsimuse punktidega b ja c soovitakse konkreetselt teada, kas tingimused, mis olid tegevusloa saamise eeldusena liikmesriigi õigusnormidega kehtestatud, olid liidu õigusega vastuolus, ei saa eelotsusetaotluse esitanud kohus kahelda selle eelotsuse küsimuse asjakohasuses poolelioleva kohtuasja lahendamiseks (vt selle kohta kohtuotsus Costa ja Cifone, C-72/10 ja C 77/10, EU:C:2012:80, punkt 43).

49 Eeltoodust tuleneb, et esimene küsimus on vastuvõetav.

Sisulised küsimused

50 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitusi selle kohta, kas ELTL artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigi õiguskaitseasutused karistavad eraettevõtjat, kes tegevusluba omamata vahendab spordikihlvedusid niisuguse teise eraettevõtja arvel, kellel ei ole tegevusluba spordikihlvedude korraldamiseks selles liikmesriigis, kuid kellel on vastav litsents teises liikmesriigis, kui kohustus omada spordikihlvedude korraldamise või vahendamise luba tuleneb riikliku monopoli korrast, mille liikmesriigi kohtud on tunnistanud liidu õigusega vastuolus olevaks. Lisaks palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas niisugune karistus on vastuolus ELTL artikliga 56 ka juhul, kui eraettevõtjal on teoreetiliselt võimalik spordikihlvedude korraldamise või vahendamise luba omandada, kuid niisuguse tegevusloa andmise menetlus ei ole teada ja spordikihlvedude riikliku monopoli kord, mille liikmesriigi kohtud on tunnistanud liidu õigusega vastuolus olevaks, kestab hoolimata tegevusloa andmise menetluse vastuvõtmisest tegelikult edasi.

51 Niisiis palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul eelkõige selgitada, millised tagajärjed peavad liikmesriigi haldusasutused ja kohtud tuletama järeldusest, et niisugused liikmesriigi õigusnormid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas ning millega kehtestatakse spordikihlvedude riiklik monopol, on liidu õigusega vastuolus, oodates seadus- või määrusandlikku reformi, mis kõrvaldaks liidu õiguse sellise rikkumise.

52 Sellega seoses tuleb kõigepealt meelde tuletada, et vastavalt liidu õiguse esimuse põhimõttele on aluslepingute sätete ja institutsioonide vahetult kohaldatavate aktide vahekord liikmesriikide siseriikliku õigusega selline, et need sätted ja aktid muudavad jõustudes automaatselt mittekohaldatavaks kõik nendega vastuolus olevad siseriiklike õigusaktide sätted (vt kohtuotsused Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, punkt 17; Factortame jt, C-213/89, EU:C:1990:257, punkt 18, ning Winner Wetten? C-409/06, EU:C:2010:503, punkt 53).

53 Euroopa Kohus on täpsustanud, et vahetult kohaldatava liidu õiguse esimuse tõttu ei või üleminekuajal jätkata spordikihlvedude riiklikku monopoli käsitlevate siseriiklike õigusnormide kohaldamist, mis siseriikliku kohtu sedastuste kohaselt näevad ette piirangud, mis on vastuolus teenuste osutamise vabadusega, kui need piirangud ei aita kaasa kihlvedudega seotud tegevuse ühtsele ja süstemaatilisele piiramisele (vt kohtuotsused Winner Wetten, C-409/06, EU:C:2010:503, punkt 69, ning Stanleybet International jt? C-186/11 ja C-209/11, EU:C:2013:33, punkt 38).

54 Ent liikmesriigi õigusnormide vastuolu korral ELTL artikliga 56 ei too üleminekuaja kohaldamise keeld liikmesriigile tingimata kaasa kohustust liberaliseerida hasartmängude turg, kui ta leiab, et selline liberaliseerimine ei ole kooskõlas tarbijate ja avaliku korra kaitse tasemega, mida see liikmesriik soovib tagada. Kehtiva liidu õiguse kohaselt võivad nimelt liikmesriigid olemasolevat monopoli reformida, et viia see EL toimimise lepingu sätetega kooskõlla, kehtestades selle üle eelkõige tegeliku ja range kontrolli ametiasutuste poolt (vt kohtuotsus Stanleybet International jt, C-186/11 ja C-209/11, EU:C:2013:33, punkt 46).

55 Igal juhul on nii, et kui asjaomane liikmesriik peaks leidma, et olemasoleva monopoli reformimine ei ole selle asutamislepingu sätetega kooskõlla viimiseks mõeldav ning tarbijate ja avaliku korra kaitse taotletavale tasemele vastab paremini hasartmängude turu liberaliseerimine, siis peab ta järgima aluslepingute aluspõhimõtteid, eeskätt ELTL artiklit 56, võrdse kohtlemise ja kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtet ning nendest tulenevat läbipaistvuse tagamise kohustust. Sellisel juhul peab selles liikmesriigis teatud liiki hasartmängude pakkumise suhtes ametiasutuse eelneva loa süsteemi kehtestamine põhinema objektiivsetel, mittediskrimineerivatel ja varem teada olevatel kriteeriumidel, nii et siseriiklike ametiasutuste kaalutlusõiguse teostamine oleks piiritletud, et seda ei saaks meelevaldselt kasutada (vt kohtuotsused Carmen Media Group, C-46/08, EU:C:2010:505, punkt 90, ning Stanleybet International jt? C-186/11 ja C-209/11, EU:C:2013:33, punkt 47).

56 Neid põhimõtteid arvestades tuleb kontrollida, kas niisugune spordikihlvedude korraldamise ja vahendamise tegevusloa andmise kunstlik menetlus, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, järgib objektiivseid, mittediskrimineerivaid ja varem teada olevaid kriteeriume.

57 Selle kohta tuleb märkida, et niisugune menetlus ei ole juba oma määratluse kohaselt kodifitseeritud. Pealegi – olenemata Saksamaa valitsuse mainitud asjaolust, et ametiasutus, kes on Baieri liidumaal pädev tsentraliseeritud korras väljastama spordikihlvedude korraldamise tegevuslubasid, on saanud eraettevõtjatelt umbes 70 tegevusloa väljastamise taotlust – ei tulene ei eelotsusetaotlusest ega menetlusse astujate esitatud seisukohtadest, et seda menetlust oleks laiemalt tutvustatud, et eraettevõtjad, kes võiks soovida spordikihlvedude korraldamise või vastuvõtmisega tegeleda, sellest teada saaks. Niisiis, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli põhjal ei selgu vastupidist, ei saa järeldada, et oli tagatud, et niisugused ettevõtjad oleksid olnud sellest menetlusest teadlikud.

58 Pealegi tuleneb eelotsusetaotlusest, et kõnealust kunstlikku tegevusloa andmise menetlust ei kohalda mitte kõik liidumaade pädevad ametiasutused ning kohaldamine ei ole ühetaoline – ainult mõni neist ametiasutustest on seda kohaldanud. Nagu kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktides 29–32, lahknevad ka Saksamaa kohtute arvamused niisuguse menetluse seaduslikkuse kohta.

59 Neil asjaoludel ei ole välistatud, et eraettevõtjatel ei ole võimalik tutvuda ei menetlusega, mida peab järgima spordikihlvedude korraldamise ja vahendamise tegevusloa saamiseks, ega tingimustega, mida järgides tegevusluba antakse või selle andmisest keeldutakse. Selline määramatus ei võimalda asjassepuutuvatel ettevõtjatel teada saada ELTL artiklist 56 tulenevate õiguste ja kohustuste ulatust, nii et kõnealust korda tuleb pidada õiguskindluse põhimõttega vastuolus olevaks (vt analoogia alusel kohtuotsused Église de scientologie, C-54/99, EU:C:2000:124, punkt 22; komisjon *vs.* Prantsusmaa, C-483/99, EU:C:2002:327, punkt 50, ja Festersen, C-370/05, EU:C:2007:59, punkt 43).

60 Igal juhul tuleb rõhutada, et nagu nähtub ka eelotsusetaotlusest, ei ole põhikohtuasjas vaidluse all oleva kunstliku menetluse tulemusel eraettevõtjatele väljastatud veel mitte ühtegi spordikihlvedude korraldamise või vahendamise luba.

61 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib sellega seoses, et kuna eraettevõtjatele kohaldatavad spordikihvedude korraldamise lubade andmise tingimused, mis tulenevad GlüStV-st ja selle liidumaade rakendusseadustest, on suunatud just nimelt eraettevõtjate välistamise põhjendamisele, siis ei ole eraettevõtjatel praktiliselt mitte kunagi võimalik neid tingimusi täita. See peab veelgi enam paika

pärast Bundesverwaltungsgerichti (föderaalne halduskohus) 16. mai 2013. aasta otsuseid, mis lubavad ennetavalt keelata eraettevõtjatel spordikihlvedude korraldamise ja vahendamise, kui nende sobivus vastava tegevusloa saamiseks ei ole ilmne.

62 Tuleb nõustuda eelotsusetaotluse esitanud kohtu, S. Ince ja komisjoniga, kes rõhutavad, et sellest järeldusest tuleneb, et niisuguse praktikaga, nagu põhikohtuasjas vaidluse all olev tegevusloa andmise kunstlik menetlus, ei saa pidada kõrvaldatuks spordikihlvedude korraldamise ja vahendamise riiklikku monopoli kehtestavate liikmesriigi õigusnormide vastuolu liidu õigusega, mille on tuvastanud liikmesriigi kohtud.

63 Seoses niisuguse vastuolu tagajärgedega tuleb meelde tuletada, et liikmesriik ei või kohaldada halduslikku formaalsuse täitmatajätmise eest kriminaalkaristust, kui asjaomane liikmesriik on selle formaalsuse täitmisest keeldunud või muutnud selle võimatuks liidu õigust rikkudes (vt kohtuotsused Placanica jt, C-338/04, C-359/04 ja C-360/04, EU:C:2007:133, punkt 69; Stoß jt, C-316/07, C-358/07–C-360/07, C-409/07 ja C-410/07, EU:C:2010:504, punkt 115, ning Costa ja Cifone, C-72/10 ja C-77/10, EU:C:2012:80, punkt 43).

64 Niisugune keeld, mis tuleneb liidu õiguse esimuse põhimõttest ja ELL artikli 4 lõikes 3 ette nähtud lojaalse koostöö põhimõttest, on siduv kõigile liikmesriigi organitele, sealhulgas õiguskaitseasutustele nende pädevuse teostamise raames (vt selle kohta kohtuotsus Wells, C-201/02, EU:C:2004:12, punkt 64 ja seal viidatud kohtupraktika).

65 Eelnevat arvestades tuleb esimese küsimuse punktidele a–c vastata, et ELTL artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigi õiguskaitseasutused karistavad eraettevõtjat, kes tegevusluba omamata vahendab spordikihlvedusid niisuguse teise eraettevõtja arvel, kellel ei ole tegevusluba spordikihlvedude korraldamiseks selles liikmesriigis, kuid kellel on vastav litsents teises liikmesriigis, kui kohustus omada spordikihlvedude korraldamise või vahendamise luba tuleneb riikliku monopoli korrast, mille liikmesriigi kohtud on tunnistanud liidu õigusega vastuolus olevaks. Niisugune karistus on ELTL artikliga 56 vastuolus ka juhul, kui eraettevõtjal on teoreetiliselt võimalik spordikihlvedude korraldamise või vahendamise luba omandada, kuid niisuguse tegevusloa andmise menetlus ei ole teada ja spordikihlvedude riikliku monopoli kord, mille liikmesriigi kohtud on tunnistanud liidu õigusega vastuolus olevaks, kestab hoolimata tegevusloa andmise menetluse vastuvõtmisest edasi.

Teine küsimus

66 Teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 98/34 artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et piirkondliku õigusakti eelnõu suhtes, mis jätab asjassepuutuvas piirkonnas jõusse liikmesriigi erinevate piirkondade ühise õigusakti sätted, mille kehtivusaeg on lõppenud, kehtib nimetatud artikli 8 lõikes 1 sätestatud edastamiskohustus, kui see eelnõu sisaldab tehnilisi eeskirju nimetatud direktiivi artikli 1 tähenduses, mis tähendab, et selle kohustuse rikkumise tagajärjel ei saa nendele tehnilistele eeskirjadele isiku vastu kriminaalmenetluses tugineda, ja seda isegi juhul, kui kõnealune ühine õigusakt edastati komisjonile varem eelnõu vormis vastavalt direktiivi 98/34 artikli 8 lõikele 1 ja selles oli sõnaselgelt ette nähtud pikendamise võimalus, mida küll ei kasutatud.

67 Sissejuhatuseks tuleb meelde tuletada, et direktiivi 98/34 artikli 8 lõikes 1 sätestatud teatamiskohustuse täitmata jätmise näol on tegemist menetlusnormi rikkumisega vastavate tehniliste eeskirjade vastuvõtmisel, mis toob kaasa nende tehniliste eeskirjade kohaldamise võimatuse, nii et neile ei saa isikute vastu tugineda (vt eelkõige kohtuotsus Ivansson jt, C-307/13, EU:C:2014:2058, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).

68 Sellega seoses tuleb sarnaselt kohtujuristi ettepaneku punktis 60 märgituga rõhutada, et olenemata sellest, et mainitud direktiivi artikli 8 lõikes 1 on nõutud kogu tehnilisi eeskirju sisaldava eelnõu komisjonile edastamine (vt selle kohta kohtuotsus komisjon *vs*. Itaalia, C-279/94, EU:C:1997:396, punktid 40 ja 41), ei puuduta selle kohustuse rikkumisest tingitud kohaldamatus mitte kõiki niisuguse seaduse sätteid, vaid ainult selles sisalduvaid tehnilisi eeskirju.

69 Järelikult tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarviliku vastuse andmiseks esiteks kontrollida, kas GlüStV sätted, mida S. Ince väidetavalt rikkus ja mis jäid pärast selle kokkuleppe kehtivuse lõppemist Baieri liidumaa õiguse kohaselt tulenevalt GlüStV rakendusseadusest edasi kehtima, kujutavad endast „tehnilisi eeskirju“ direktiivi 98/34 artikli 1 punkti 11 tähenduses.

70 Selle sätte sõnastuse kohaselt hõlmab mõiste „tehnilised eeskirjad“ nelja liiki meetmeid, milleks on esiteks „tehniline spetsifikatsioon“ direktiivi 98/34 artikli 1 punkti 3 tähenduses, teiseks „muud nõuded“, mis on määratletud sama direktiivi artikli 1 punktis 4, kolmandaks „teenuseid puudutav eeskiri“ nimetatud direktiivi artikli 1 punkti 5 tähenduses ja neljandaks „liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis keelavad toote valmistamise, impordi, turustamise, kasutamise või keelavad teenuste pakkumise või kasutamise või teenusepakkuja asutamise“.

71 Kõigepealt ilmneb, et GlüStV ei sisalda ühtegi sätet, mis kuuluks tehniliste eeskirjade esimesse liiki ehk mõiste „tehniline spetsifikatsioon“ alla direktiivi 98/34 artikli 1 punkti 3 tähenduses. Selle mõiste kohaselt peab liikmesriigi meede nimelt tingimata viitama tootele või selle pakendile kui sellisele ning määratlema seega toote ühe nõutava omaduse (vt kohtuotsused Fortuna jt, C-213/11, C-214/11 ja C-217/11, EU:C:2012:495, punkt 28, ning Ivansson jt? C-307/13, EU:C:2014:2058, punkt 19). GlüStV aga reguleerib spordikihlvedude korraldamist ja vahendamist, viitamata seejuures toodetele, mis võivad olla seotud nimetatud tegevustega.

72 Samal põhjusel ei saa GlüStV sisaldada ka tehniliste eeskirjade teise liiki ehk nimetatud direktiivi artikli 1 punkti 4 tähenduses mainitud mõistega „muud nõuded“ hõlmatud sätteid, kuna see mõiste hõlmab toote elutsüklit pärast selle turuleviimist.

73 Viimaseks tuleb kontrollida, kas GlüStV sisaldab eeskirju, mis kuuluvad „tehniliste eeskirjade“ kolmandasse ja/või neljandasse liiki, mis on loetletud direktiivi 98/34 artikli 1 punktis 11 ja mis on kas „teenuseid puudutavad eeskirjad“ või eekirjad, mis „keelavad teenuste pakkumise või kasutamise või teenusepakkuja asutamise“.

74 Direktiivi artikli 1 punkti 5 kohaselt on „teenuseid puudutav eeskiri“ üldist laadi nõuded, mis puudutavad teenuste pakkumisele juurdepääsu ja nende pakkumist sama direktiivi artikli 1 punkti 2 tähenduses, milles teenuste all mõistetakse „infoühiskonna iga teenust ehk kõiki vahemaa tagant elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel ning tavaliselt tasu eest osutatavaid teenuseid“.

75 Siinkohal tuleb tõdeda samamoodi nagu komisjon kohtuistungil rõhutas, et teatavaid GlüStV sätteid saab lugeda „teenuseid puudutavaks eeskirjaks“, kuna need käsitlevad mõnd „infoühiskonna teenust“ direktiivi 98/34 artikli 1 punkti 2 tähenduses. Nende sätete hulka kuulub GlüStV § 4 lõikes 4 sätestatud keeld pakkuda hasartmänge internetis, GlüStV § 25 lõikes 6 loetletud erandid sellest keelust, GlüStV § 21 lõikes 2 esitatud piirangud pakkuda spordikihlvedusid elektrooniliste sidevahendite kaudu, samuti GlüStV § 5 lõikes 3 sisalduv keeld levitada hasartmängude reklaame internetis või sidevahendite kaudu.

76 Muud kui direktiivi 98/34 artikli 1 punkti 2 tähenduses „infoühiskonna teenuseid“ käsitlevad GlüStV sätted, näiteks sätted, mis kehtestavad kohustuse omandada tegevusluba spordikihlvedude korraldamise või panuste vastuvõtmisega tegelemiseks ning võimatuse anda selline tegevusluba eraettevõtjatele, ei kujuta endast seevastu „tehnilisi eeskirju“ nimetatud direktiivi artikli 1 punkti 11 tähenduses. Nimelt ei ole liikmesriigi õigusnormide puhul, mis näevad ette ettevõtjate asutamise või

nende poolt teenuste osutamise tingimused, näiteks normid, mille kohaselt kutsetegevusega tegelemiseks on vajalik eelnev luba, tegemist tehniliste eeskirjadega mainitud sätte tähenduses (vt selle kohta kohtuotsus Lindberg, C-267/03, EU:C:2005:246, punkt 87).

77 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kontrollida, kas S. Incele pannakse põhikohtuasjas toimuvates liidetud kriminaalmenetlustes süüks käesoleva kohtuotsuse punktis 75 mainitud niisuguste sätete rikkumist, mida tuleb lugeda teenuseid puudutavaid eeskirju kehtestavateks direktiivi 98/34 artikli 1 punkti 5 tähenduses.

78 Teiseks tuleb analüüsida, kas GlüStV rakendusseadusele kehtis osas, milles see muutis GlüStV sätted pärast selle kokkuleppe kehtetuks muutumist kohaldatavateks Baieri liidumaa õigusena, direktiivi 98/34 artikli 8 lõikes 1 ette nähtud komisjonile edastamise kohustus, nii et juhul, kui S. Incele pannakse süüks GlüStV-ga kehtestatud ühe või mitme tehnilise eeskirja rikkumist, ei saa neile sätetele tema vastu tugineda, kuna neid pole komisjonile edastatud.

79 Sellega seoses tuleb esmalt märkida nii nagu komisjongi märkis, et GlüStV rakendusseaduse sätete suhtes ei saa kehtida direktiivi 98/34 artikli 8 lõike 1 kolmandas lõigus liikmesriikidele pandud kohustus tehniliste eeskirjade eelnõusse tehtud olulised muudatused „uuesti edastada“. See kohustus puudutab nimelt ainult olukorda, kus liikmesriigi seadusandlikus menetluses tehakse pärast tehnilise eeskirja eelnõu komisjonile edastamist sellesse olulisi muudatusi.

80 Küll aga tuleb analüüsida, kas GlüStV rakendusseaduse oleks enne selle vastuvõtmist pidanud direktiivi 98/34 artikli 8 lõike 1 esimese lõigu alusel komisjonile edastama olenemata sellest, et GlüStV oli eelnõu vormis komisjonile edastatud.

81 Sellega seoses tuleb märkida, et olgugi et GlüStV rakendusseadusega kehtestatud eeskirjad spordikihlvedude korraldamise ja vahendamise kohta on sisult identsed varem komisjonile edastatud GlüStV eeskirjadega, erinevad need viimastest ajalise ja territoriaalse kohaldamisala poolest.

82 Seetõttu on direktiivi 98/34 eesmärkide saavutmiseks nõutav, et õigusakti eelnõu – nagu GlüStV rakendusseaduse eelnõu – edastataks komisjonile vastavalt selle direktiivi artikli 8 lõike 1 esimesele lõigule. Nähtuvalt kõnealuse direktiivi põhjendustest 5 ja 6 on selle direktiivi eesmärk esiteks tagada ennetav kontroll liikmesriigi kavandatavate tehniliste eeskirjade üle, võimaldades komisjonil ja teistel liikmesriikidel neist enne nende vastuvõtmist teada saada. Teiseks on vastavalt selle direktiivi põhjendusele 7 direktiivi eesmärk aidata ettevõtjatel paremini kasutada siseturu eeliseid, tagades liikmesriikide kavandatud tehniliste eeskirjade korrapärase avaldamise ja võimaldades ettevõtjatel hinnata nende eeskirjade toimet.

83 Arvestades eriti teist mainitud eesmärki, on oluline, et liikmesriigi ettevõtjad saaksid teada teise liikmesriigi koostatud tehniliste eeskirjade eelnõudest ja nende ajalisest ja territoriaalsest kohaldamisalast, et neil oleks võimalik teada saada nende suhtes kehtima hakata võivate kohustuste ulatusest ja valmistuda nende tekstide vastuvõtmiseks, kohandades vajaduse korral aegsasti oma tooteid või teenuseid.

84 Seetõttu tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 98/34 artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et piirkondliku õigusakti eelnõu suhtes, mis jätab asjassepuutuvas piirkonnas jõusse liikmesriigi erinevate piirkondade ühise õigusakti sätted, mille kehtivusaeg on lõppenud, kehtib nimetatud artikli 8 lõikes 1 sätestatud teatamiskohustus, kui see eelnõu sisaldab tehnilisi eeskirju nimetatud direktiivi artikli 1 tähenduses, mis tähendab, et selle kohustuse rikkumise korral ei saa nendele tehnilistele eeskirjadele isiku vastu kriminaalmenetluses tugineda. Seda kohustust ei muuda asjaolu, et kõnealune ühine õigusakt edastati komisjonile varem eelnõu vormis vastavalt selle direktiivi artikli 8 lõikele 1 ja selles oli sõnaselgelt ette nähtud pikendamise võimalus, mida küll ei kasutatud.

Kolmas küsimus

85 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriik karistab spordikihlvedude loata vahendamist tema territooriumil ettevõtja arvel, kellel on litsents spordikihlvedude korraldamiseks teiseks liikmesriigis:

— kui spordikihlvedude korraldamise loa väljastamise tingimus on, et ettevõtja omandab kontsessiooni niisuguses kontsessiooni andmise menetluses, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, juhul kui eelotsusetaotluse esitanud kohus tuvastab, et selle menetluse puhul ei järgita võrdse kohtlemise ja kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtteid ja sellest tulenevat läbipaistvuse põhimõtet, ja

— juhul, kui olenemata eraettevõtjatele kontsessiooni andmist võimaldava siseriikliku sätte jõustumisest jätkub tegelikult selliste sätete kohaldamine, mis kehtestavad spordikihlvedude korraldamise ja vahendamise riikliku monopoli ja mille liikmesriigi kohtud on tunnistanud liidu õigusega vastuolus olevaks.

86 Sissejuhatuseks tuleb meelde tuletada, et teenuste kontsessioonilepinguid sõlmivad ametiasutused peavad järgima aluslepingu aluspõhimõtteid üldiselt, sealhulgas ka ELTL artiklit 56 ning iseäranis sellest tulenevat võrdse kohtlemise ja kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtet ning läbipaistvuse tagamise kohustust (vt selle kohta kohtuotsus Sporting Exchange, C-203/08, EU:C:2010:307, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

87 Läbipaistvuse põhimõtte, mis kaasneb võrdsuse põhimõttega, peamine eesmärk antud kontekstis on tagada, et iga huvitatud ettevõtja saaks hankemenetluses pakkumuse esitamise otsuse teha kogu olulise teabe põhjal ja et puuduks oht, et hankija eelistab soosikuid või tegutseb omavoliliselt. See tähendab, et kõik hankemenetluse tingimused ja eeskirjad peavad olema sõnastatud selgelt, täpselt ja ühemõtteliselt, nii et ühelt poolt võimaldaks see kõigil piisavalt informeeritud ja mõistlikult tähelepanelikel pakkujatel mõista nende täpset ulatust ja neist ühtemoodi aru saada ning teiselt poolt oleks võimalik piirata hankija kaalutlusõigust ning lubada tal kontrollida, kas pakkujate esitatud pakkumused vastavad tegelikult kõnealuse menetluse tingimustele (kohtuotsus Costa ja Cifone, C-72/10 ja C-77/10, EU:C:2012:80, punkt 73 ja seal viidatud kohtupraktika).

88 Lõppastmes on eelotsusetaotluse esitanud kohtu – kes ainsana on pädev hindama faktilisi asjaolusid ja tõlgendama liikmesriigi õigust – ülesanne neid põhimõtteid arvestades hinnata, kas tema mainitud tegurid ükshaaval või koostoimes võivad seada kahtluse alla niisuguse spordikihlvedude kontsessioonide andmise menetluse, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, kooskõla võrdse kohtlemise ja kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtete ning nendest tuleneva läbipaistvuse tagamise kohustusega.

89 Olgu märgitud, et käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohus kolmanda küsimuse punkti f raames täheldanud, et kontsessioone andev ametiasutus on jätnud kasutamata GlüÄndStV §-st 10a tuleneva võimaluse väljastada kontsessioone eraõiguslikele kihlveokorraldajatele. Nagu on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 38, tuleneb Saksamaa valitsuse seisukohtadest, et kontsessioonide andmine valikumenetluses edukaks tunnistatud kandidaatidele peatati Saksamaa kohtute tehtud mitme esialgse õiguskaitse rakendamise määrusega. Seetõttu ei olnud ajal, mil leidsid aset asjaolud, milles S. Incet süüdistatakse, ühelgi eraettevõtjal luba Saksamaal spordikihlvedude korraldamiseks või panuste vastuvõtmiseks, kuna Bundesverwaltungsgerichti (föderaalne halduskohus) kohtupraktika, mida on mainitud eespool punktides 29 ja 30, oli eraettevõtjatele jätkuvalt kohaldatav.

90 Seevastu – nagu tõdeb ka Amtsgericht Sonthofen (Sonthofeni esimese astme kohus) kolmanda küsimuse punktis f, võimaldab GlüÄndStV §-s 29 sisalduv üleminekusäte GlüStV või selle rakendussätete alusel spordikihlvedude korraldamise või vahendamise luba omavatel avalik-õiguslikel ettevõtjatel ning nende vahendajatel jätkata niisuguste kihvedude pakkumist ühe aasta jooksul alates esimese kontsessiooni väljastamisest, ilma et neil endil kontsessiooni oleks.

91 Neil asjaoludel leiab nimetatud kohus, et tegelikult kestab edasi GlüStV ja selle rakendusseadustega kehtestatud spordikihlvedude korraldamise ja vahendamise riiklik monopol, mille liikmesriigi kohtud on tunnistanud liidu õigusega vastuolus olevaks.

92 Sellega seoses tuleb käesoleva kohtuotsuse punktides 53–55 meelde tuletatut arvestades rõhutada, et Euroopa Kohus otsustas kohtuotsuses Stanleybet International jt (C-186/11 ja C-209/11, EU:C:2013:33, punktid 38, 46 ja 47), et üleminekuajal ei või jätkata hasartmängude valdkonna riiklikku monopoli käsitlevate niisuguste liikmesriigi õigusnormide kohaldamist, mis liikmesriigi kohtu järelduste kohaselt näevad ette teenuste osutamise vabadusega vastuolus olevad piirangud. Üleminekuaja kohaldamise keeld ei too tingimata kaasa asjaomase liikmesriigi kohustust liberaliseerida hasartmängude turg, sest liikmesriigid võivad olemasoleva monopoli liidu õigusega kooskõlla viimiseks reformida, asendades selle objektiivsetel, mittediskrimineerivatel ja varem teada olevatel kriteeriumidel põhineva ametiasutuse eelneva loa süsteemiga.

93 Eelnevat arvestades ning ühtlasi ilma, et oleks vaja kindlaks teha, kas kolmanda küsimuse punktides a–e mainitud tegurid ükshaaval või koostoimes võivad seada kahtluse alla põhikohtuasjas käsitletava spordikihlvedude kontsessioonide andmise menetluse kooskõla ELTL artikliga 56, tuleb asuda seisukohale, et sellist seadusandlikku reformi, nagu tuleneb GlüÄndStV §-s 10a sätestatud spordikihlvedude eksperimenteerimisklausli kehtestamisest, ei saa lugeda niisuguse spordikihlvedude korraldamise ja vahendamise riikliku monopoli, nagu kehtestati GlüStV ja selle rakendusseadustega, ELTL artikliga 56 vastuolus olemise kõrvaldamiseks, kui kolmanda küsimuse punktis f kirjeldatud asjaolusid arvestades kehtis see monopol olenemata reformi jõustumisest tegelikult edasi.

94 Samas, nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 63, ei või liikmesriik kohaldada halduslikku formaalsuse täitmatajätmise eest kriminaalkaristust, kui asjaomane liikmesriik on liidu õigust rikkudes selle formaalsuse täitmisest keeldunud või selle võimatuks muutnud.

95 Seetõttu tuleb kolmandale küsimusele vastata, et ELTL artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriik karistab spordikihlvedude loata vahendamist tema territooriumil ettevõtja arvel, kellel on litsents spordikihlvedude korraldamiseks teiseks liikmesriigis:

— kui spordikihlvedude korraldamise loa väljastamise tingimus on, et ettevõtja omandab kontsessiooni niisuguses kontsessiooni andmise menetluses, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, juhul kui eelotsusetaotluse esitanud kohus tuvastab, et selle menetluse puhul ei järgita võrdse kohtlemise ja kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtteid ja sellest tulenevat läbipaistvuse põhimõtet, ja

— juhul, kui olenemata eraettevõtjatele kontsessiooni andmist võimaldava siseriikliku sätte jõustumisest jätkub tegelikult selliste sätete kohaldamine, mis kehtestavad spordikihlvedude korraldamise ja vahendamise riikliku monopoli ja mille liikmesriigi kohtud on tunnistanud liidu õigusega vastuolus olevaks.

Kohtukulud

96 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. **ELTL artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigi õiguskaitseasutused karistavad eraettevõtjat, kes tegevusluba omamata vahendab spordikihlvedusid niisuguse teise eraettevõtja arvel, kellel ei ole tegevusluba spordikihlvedude korraldamiseks selles liikmesriigis, kuid kellel on vastav litsents teises liikmesriigis, kui kohustus omada spordikihlvedude korraldamise või vahendamise luba tuleneb riikliku monopoli korrast, mille liikmesriigi kohtud on tunnistanud liidu õigusega vastuolus olevaks. Niisugune karistus on ELTL artikliga 56 vastuolus ka juhul, kui eraettevõtjal on teoreetiliselt võimalik spordikihlvedude korraldamise või vahendamise luba omandada, kuid niisuguse tegevusloa andmise menetlus ei ole teada ja spordikihlvedude riikliku monopoli kord, mille liikmesriigi kohtud on tunnistanud liidu õigusega vastuolus olevaks, kestab hoolimata tegevusloa andmise menetluse vastuvõtmisest edasi.**

2. **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiivi 98/34/EÜ (millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord, muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiviga 98/48/EÜ) artikli 8 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et piirkondliku õigusakti eelnõu suhtes, mis jätab asjassepuutuvas piirkonnas jõusse liikmesriigi erinevate piirkondade ühise õigusakti sätted, mille kehtivusaeg on lõppenud, kehtib nimetatud artikli 8 lõikes 1 sätestatud teatamiskohustus, kui see eelnõu sisaldab tehnilisi eeskirju nimetatud direktiivi artikli 1 tähenduses, mis tähendab, et selle kohustuse rikkumise korral ei saa nendele tehnilistele eeskirjadele isiku vastu kriminaalmenetluses tugineda. Seda kohustust ei muuda asjaolu, et kõnealune ühine õigusakt edastati komisjonile varem eelnõu vormis vastavalt selle direktiivi artikli 8 lõikele 1 ja selles oli sõnaselgelt ette nähtud pikendamise võimalus, mida küll ei kasutatud.**

3. **ELTL artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriik karistab spordikihlvedude loata vahendamist tema territooriumil ettevõtja arvel, kellel on litsents spordikihlvedude korraldamiseks teiseks liikmesriigis:**

   — **kui spordikihlvedude korraldamise loa väljastamise tingimus on, et ettevõtja omandab kontsessiooni niisuguses kontsessiooni andmise menetluses, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, juhul kui eelotsusetaotluse esitanud kohus tuvastab, et selle menetluse puhul ei järgita võrdse kohtlemise ja kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtteid ja sellest tulenevat läbipaistvuse põhimõtet, ja**

   — **juhul, kui olenemata eraettevõtjatele kontsessiooni andmist võimaldava siseriikliku sätte jõustumisest jätkub tegelikult selliste sätete kohaldamine, mis kehtestavad spordikihlvedude korraldamise ja vahendamise riikliku monopoli ja mille liikmesriigi kohtud on tunnistanud liidu õigusega vastuolus olevaks.**

Allkirjad